

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра історії, археології, інформаційної та архівної справи

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

КУЛЬТУРОЛОГІЯ ТА ЕТНОГРАФІЯ

Кропивницький – 2021

ЗМІСТ

1. Загальна інформація.
2. Анотація до дисципліни.
3. Мета і завдання дисципліни.
4. Формат дисципліни.
5. Результати навчання.
6. Обсяг дисципліни.
7. Ознаки дисципліни.
8. Пререквізити.
9. Технічне й програмне забезпечення /обладнання.
10. Політика курсу.
11. Навчально-методична карта дисципліни.
12. Система оцінювання та вимоги.
13. Рекомендовані джерела інформації.

1. Загальна інформація

Назва курсу	Культурологія та етнографія
Викладач	Коломієць Олена Борисівна , кандидат педагогічних наук, доцент кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи
Профайл викладача	https://publons.com/researcher/2899776/oleksandr-dorenskyi/ https://scholar.google.com.ua/citations?user=Q-SQfUsAAAAJ&hl=ru https://orcid.org/0000-0003-0085-7605
Контактний телефон	+38-095-377-65-70
Е-пошта	kolomietselena1964@gmail.com
Консультації	<i>очні</i> – відповідно до затвердженого графіку консультацій; <i>онлайн</i> – е-листування, у месенджері (Facebook-Messenger), вебінари на платформі Zoom(за запитом здобувача)
Система дистанційного навчання	moodle.kntu.kr.uaDistancelearningCNTU

2. Анотація до дисципліни

Освітня компонента «Культурологія та етнографія» спрямована на отримання здобувачами знань з теорії культури. Дослідження культури має глибокі філософські традиції. Вона давно привертала увагу представників інших наук, перш за все археології, етнографії, психології, історії, соціології. Але тільки в минулому столітті розпочинається реалізація можливості спеціального міжпредметного дослідження культури. Так з'явилася нова наука – культурологія, яка в сучасних умовах швидко інституалізується. Вона пропонує глибокі знання та уявлення про загальнолюдські цінності й національні пріоритети, сприяє моделюванню поведінки людини та її орієнтації в соціокультурному просторі, формує гуманістичний світогляд на засадах універсалізму як способу освоєння дійсності.

Вивчення людського суспільства через його культуру надзвичайно актуальне нині, оскільки сьогодні стало очевидним, що лише економічні й політичні характеристики не можуть забезпечити повного розуміння соціальних явищ. Культурологічний підхід дає можливість всебічного усвідомлення важливості таких феноменів суспільної свідомості, як мистецтво, література, релігія, філософія тощо. Аналіз духовних цінностей, що переважають у тому чи іншому суспільстві, допомагає виявити не тільки рівень його розвитку і стан, а й зрозуміти, чому те чи інше суспільство живе так, а не інакше.

Виявлення комплексу взаємопов'язаних культурних явищ у суспільстві допоможе дати пояснення багатьом культурним явищам, а це, в свою чергу, надасть можливість систематизувати, класифікувати та впорядкувати велике різноманіття форм людської діяльності.

Нині багато дослідників пов'язують долю світу із філософським вивченням культури окремого народу. Притаманна кожному етносові духовна сутність, відмінні порівняно з сусідніми й іншими народами етнічні риси можуть бути пізнані лише через вивчення традиційної культури в її історичному розвитку. Знання про побут, традиційну матеріальну та духовну культуру народів, їхнє походження (етногенез), основи етнічної історії дає етнографія.

3. Мета і завдання дисципліни

Мета дисципліни: формування системи знань про закономірності культурного процесу, культуру як специфічний та унікальний феномен

людства; розгляд культури в розвитку, в єдності та суперечності різноманітних процесів і тенденцій у ній; ознайомлення студентів з основами етнічної історії українського народу; розширення культурно-світоглядних горизонтів студентів через залучення їх до найкращих і своєрідних зразків матеріальної та духовної культури народів світу.

Предметом дисципліни: механізми формування й функціонування культури як складного суспільного феномена; своєрідність етнографічної спадщини українського народу.

Завдання вивчення дисципліни:

- ознайомлення з моделями культурологічних досліджень;
- висвітлення та аналіз системи культурних феноменів різних регіонів;
- засвоєння системних кодів культурної комунікації;
- виявлення впливів різних типів культур один на одного;
- ознайомлення з етнографічною спадщиною українського народу;
- розуміння особливостей матеріальної і духовної культури українського етносу;
- прищеплення поваги до народних звичаїв та традицій.

4. Формат дисципліни

Для денної форми навчання:

Викладання курсу передбачає для засвоєння дисципліни традиційні лекційні заняття із застосуванням електронних презентацій у поєднанні із практичними роботами, виконанням самостійно підготовлених завдань.

Форматочний (offline/Facetoface).

Для заочної форми навчання:

Форматочний (offline/Facetoface), у міжсесійний період – дистанційний (online).

5. Результати навчання

У результаті вивчення дисципліни здобувач повинен:

знати:

- витоки культури, розуміти її місце та роль в історії людства, логіку становлення, розвитку та занепаду світових цивілізацій та їх культур;
- основні етапи етнічної історії українського народу, антропологічні риси українців, специфіку національного характеру, звичаї і обряди українського народу;
- світобачення й світорозуміння кожної культурно-історичної епохи;
- своєрідність і локальні культурно-побутові відмінності етнічних регіонів України, аналізувати їх;
- досягнення етносу у різних галузях матеріальної та духовної культури;

вміти:

- оперувати основними термінами та поняттями культурології та етнографії на рівні відтворення, тлумачення та використання в повсякденному житті;
- використовувати досвід культурології та етнографії для правильної орієнтації у виборі сенсожиттєвих цінностей і збагачення власної духовної культури;
- творчо працювати над приращенням і вдосконаленням культурно-освітніх знань.

6. Обсяг дисципліни

Вид роботи	Кількість годин
Лекції	14
Практичні заняття	28
Самостійна робота	78
<i>Разом</i>	<i>120</i>

7. Ознаки дисципліни

Рік викладання	Курс (рік навчання)	Семестр	Кількість кредитів / годин	Вид підсумкового контролю	Нормативна / вибіркова
2021/2022	I	2	4 / 120	Іспит	Вибіркова

8. Пререквізити

Ефективність засвоєння змісту дисципліни «Культурологія та етнографія» значно підвищиться, якщо здобувач попередньо опанував матеріал таких дисциплін як: «Історія та культура України», «Історія вітчизняної та світової культури» тощо.

9. Технічне та програмне забезпечення/обладнання

У період сесії бажано мати мобільний пристрій (телефон) для оперативної комунікації з адміністрацією та викладачами з приводу проведення занять та консультацій. У міжсесійний період комп'ютерну техніку (з виходом у глобальну мережу) та оргтехніку для комунікації з адміністрацією, викладачами та підготовки (друку) рефератів і самостійних робіт.

10. Політика курсу

Академічна доброчесність:

Очікується, що студенти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлювати наслідки її порушення.

Відвідування занять:

Відвідання занять – важлива складова навчання. Очікується, що всі студенти відвідають лекції і практичні заняття курсу.

Пропущені заняття повинні бути відпрацьовані не пізніше ніж за тиждень до залікової сесії.

Поведінка на заняттях:

Недопустимість: запізнення на заняття, списування та плагіат, несвоєчасне виконання поставленого завдання.

При організації освітнього процесу в Центральноукраїнському національному технічному університеті студенти, викладачі та адміністрація діють відповідно до: «Положення про організацію освітнього процесу в ЦНТУ» (http://www.kntu.kr.ua/doc/doc/The_provisions_of_company_profile.pdf); «Положення про організацію вивчення вибірових навчальних дисциплін та

формування індивідуального навчального плану здобувача вищої освіти» (<http://www.kntu.kr.ua/doc/doc/vibir.pdf>); «Положення про дотримання академічної доброчесності науково-педагогічними працівниками та здобувачами вищої освіти ЦНТУ» (<http://www.kntu.kr.ua/?view=univer&id=50>).; «Положення про систему забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у ЦНТУ». Режим доступу: http://www.kntu.kr.ua/doc/doc/polozh_system_yakosti.pdf.

11. Навчально-методична карта дисципліни

Тема	Кількість годин		
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
<p>Тема 1. Вступ до курсу «Культурологія та етнографія» Предмет і завдання курсу «Культурологія та етнографія». Актуальність культурології. Культурологія як інтегративне наукове знання, фактор вивчення культури як цілісної системи. Структура культурології. Принципи та методи культурологічних досліджень. Специфіка сучасного культурологічного знання. Місце культурології у системі гуманітарних та природничих наук. Самобутність народної етнографічної культури та її значення в житті людини. Історія української етнографії. Основні поняття і терміни. Джерела і методи етнографічних досліджень</p>		2	3
<p>Тема 2. Феномен культури Витоки культури, її місце та роль в історії людства. Походження та сутність поняття «культура». Функції культури. Структура культури. Норми і цінності культури. Знаки і символи культури. Традиції і новації в культурі</p>	2	2	4
<p>Тема 3. Основні концепції культури та культурологічні школи Культурологічні школи. Суспільно-історична школа. Натуралістична школа. Соціологічна школа. Символічна школа. Концепції культури. Еволюціоністська концепція культури. Аксіологічна концепція культури. Антропологічна чи функціональна концепція культури. Концепція циклічного розвитку культури. Соціологічна концепція. Формаційна концепція культури. Теологічні концепції культури. Концепція «осьового часу». Суть ігрової концепції. Українська культурологічна думка</p>		2	5
<p>Тема 4. Культурні форми та їх властивості Суть і визначення цивілізацій. Типи цивілізацій. Співвідношення понять «культура» і «цивілізація». Регіональні культури. Національні культури. Специфічні культурні форми: субкультура, контркультура, елітарна культура, народна культура, масова культура, сільська культура, міська культура. Основні властивості культурних форм</p>		2	4
<p>Тема 5. Наука та релігія в системі духовної культури суспільства Сутність науки. Особливості наукового пізнання. Наукова діяльність. Наука як галузь суспільної праці. Основні етапи історичного розвитку науки. Сутність, структура і функції релігії. Значення релігії для розвитку й функціонування культури. Релігійна культура і проблема віротерпимості. Історичні типи релігії. Племінні культури. Ранні національні релігії. Пізні національні релігії. Світові релігії</p>	2		4
<p>Тема 6. Мистецтво в системі духовної культури суспільства Мистецтво як унікальний механізм культурної еволюції, художньо-образної інтерпретації дійсного та уявного. Функції мистецтва. Особливості художнього образу. Основні види і жанри мистецтва. Стель у мистецтві. Основні стильові напрямки</p>	2		4
<p>Тема 7. Типологія культури Типологія культури як наукова проблема. Основні підходи до типологізації культури. Галузі і види культури. Історична типологія культури. Регіональна типологія культури</p>	2		4

<p>Тема 8. Первісна культура та Стародавні цивілізації Сходу Первісна культура. Ранні форми культури. Особливості первісної культури. Культура цивілізацій Стародавнього Сходу. Основні символи культури Стародавнього Єгипту. Культура Месопотамії. Культура Стародавньої Індії. Основні досягнення культури Стародавнього Китаю</p>		2	4
<p>Тема 9. Антична культура Антична цивілізація. Походження і зміст поняття «античність». Культура Стародавньої Греції: основні періоди, характерні риси, визначні досягнення. Елліністична культура. Особливості, традиції та спадкоємність культури Стародавнього Риму. Світове значення античної культури</p>		2	4
<p>Тема 10. Культура Середньовіччя Культура європейського Середньовіччя. Передумови формування і сенс середньовічної західноєвропейської культури. Основні риси духовної культури Західної Європи. Культура Візантії, її особливості. Культура Відродження. Формування та світоглядні засади культури Відродження. Особливості культури італійського Відродження. Художня культура епохи Відродження. Характеристика Відродження у романських країнах і на півночі Європи. Вплив Реформації на розвиток європейської культури</p>		2	4
<p>Тема 11. Культура Нового часу Культурна парадигма Нового часу. Культура XVII ст. Витоки та основні засади Просвітництва. Культура в епоху промислового перевороту та соціальних зрушень. Розвиток науки і техніки. Провідні художні течії в культурі Нового часу</p>		2	4
<p>Тема 12. Теоретичні проблеми розвитку сучасної культури Особливості та основні тенденції розвитку культури XX – початку XXI ст. Суть сучасної глобальної соціокультурної кризи. Культура в умовах інформатизації суспільства. Сучасна масова культура. Зміна світогляду XXI ст. під впливом постмодернізму. Проблема збереження культурної спадщини</p>	2		5
<p>Тема 13. Походження та етнічний розвиток українського народу Формування української етногенетичної ніші. Індоевропейська проблема. Virізнення слов'янського етносу з-поміж індоевропейської спільноти. Східнослов'янські племена. Virізнення українського етносу з-поміж давньоруської поліетнічної спільноти. Концепції етногенезу українців. Історичні та етнічні основи розвитку української нації. Антропологічні типи українців. Генеза української національної мови. Національний характер українців</p>	2		5
<p>Тема 14. Етнічна територія України та мова українського народу Формування української етнічної території. Історико-етнографічне районування України. Етнічний склад населення України. Етнографічні групи українського народу. Мова як визначальний чинник етнотворення, форма духовного і культурного буття українського етносу. Форми існування мови. Першовитоки української мови. Формування української літературної мови. Мовна ситуація в сучасній Україні</p>	2		4
<p>Тема 15. Господарство та житло Основні та допоміжні галузі господарства українців. Промисли та ремесла. Землеробство. Скотарство. Збиральництво. Рибальство. Мисливство. Лісозаготівельний промисел. Гончарство. Солеваріння. Чумацтво. Обробка вовни й рослинного волокна. Обробка шкіри, дерева. Каменю, металів. Традиційні типи поселень в Україні. Етнографічні особливості двору і житла. Народна архітектура сільських житлових комплексів. Житло. Інтер'єр української хати. Зміна типів поселень та житла на Україні у XX – XXI ст.</p>		2	3
<p>Тема 16. Побут Народний одяг. Функції та класифікація народного одягу. Жіночі та чоловічі зачіски. Головні убори та прикраси. Найдавніший одяг на теренах України. Вбрання в Україні-Русі X–XIII ст. Козацький одяг. Одяг</p>			

3	3	3	3	3	3	2	10	3	3	3	3	3	3	2	10	60	40	100
---	---	---	---	---	---	---	----	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	-----

Примітка: T1, T2, ..., T14 – тижні, ЗК1, ЗК2 – підсумковий змістовий контроль

Критерії оцінювання. Еквівалент оцінки в балах для кожної окремої теми може бути різний, загальну суму балів за тему визначено в навчально-методичній карті. Розподіл балів між видами занять (лекції, практичні заняття, самостійна робота) можливий шляхом спільного прийняття рішення викладача і студентів на першому занятті.

Рівень знань оцінюється:

«Відмінно» / «Зараховано» – здобувач вищої освіти досконало засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і будує відповіді, вільно використовує набуті теоретичні знання у процесі аналізу практичного матеріалу, висловлює власне ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок.

«Добре» / «Зараховано» – здобувач вищої освіти добре засвоїв теоретичний матеріал, викладає його аргументовано, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, має практичні навички, висловлює власні міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або у процесі аналізу практичного матеріалу.

«Задовільно» / «Зараховано» – здобувач вищої освіти, в основному, володіє теоретичними знаннями з навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх з майбутньою діяльністю.

«Незадовільно» / «Не зараховано» – здобувач вищої освіти не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі; відсутні наукове мислення, практичні навички не сформовані.

Переведення підсумкової оцінки за вивчення навчальної дисципліни, вираженої у балах, в екзаменаційну (залікову) за національною шкалою та шкалою ЄКТС здійснюється за відповідною шкалою.

Шкала оцінювання

Оцінка за шкалою ЄКТС	Визначення	Оцінка		
		За національною системою (іспит, диференційований залік: курсова робота, практика)	За національною системою (залік)	За системою ЦНТУ
A	ВІДМІННО – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	5 (відмінно)	Зараховано	90–100
B	ДУЖЕ ДОБРЕ – вище середньогорівня з кількома помилками	4 (добре)	Зараховано	82–89
C	ДОБРЕ – в цілому правильна робота з певною кількістю грубих помилок			74–81
D	ЗАДОВІЛЬНО – непогано, але з значною кількістю недоліків	3 (задовільно)	Зараховано	64–73

E	ДОСТАТНЬО – виконання задовольняє мінімальні критерії			60–63
FХ	НЕЗАДОВІЛЬНО – потрібно попрацювати перед тим, як перескласти	2 (незадовільно)	Незараховано	35–59
F	НЕЗАДОВІЛЬНО – необхідна серйозна подальша робота			1–34

Критерії оцінювання знань і вмінь здобувачів визначені [Положенням про організацію освітнього процесу в ЦНТУ](#) (С. 28-31).

13. Рекомендовані джерела інформації

Базові:

1. Абрамович С. Д. Культурологія: навч. посіб. / С. Д. Абрамович. К.: Кондор, 2005.
3. Багацький В. В., Кормич Л. І. Культурологія: історія і теорія світової культури ХХ століття: навч. посіб. / В. В. Багацький, Л. І. Кормич. К.: Кондор, 2004.
4. Бокань В. А. Культурологія: навч. посіб. для ВНЗ / В. А. Бокань. К., 2000.
5. Вовк Ф. Студії з української етнографії та антропології : нова редакція / Федір Вовк ; передм. О. Г. Таран ; прим. О. Г. Таран, С. Л. Маховської, Ю. С. Буйських; упорядн. О. О. Савчук. Харків : Видавець Савчук О. О., 2015. 464 с.
6. Воропай Олекса. Звичаї нашого народу: етнограф. нарис / Олекса Воропай. Х.: Фоліо, 2005. 508 с.
7. Гаврюшенко О. А., Шейко В. М., Тимашевська Л. Г. Історія культури: навч. посіб. / О. А. Гаврюшенко, В. М. Шейко, Л. Г. Тимашевська; наук. ред. В. М. Шейко. К.: Кондор, 2004.
8. Гончарук Т. В. Культурологія: навч. посіб. / Т. В. Гончарук. Тернопіль, 2004.
9. Етнографія України: навч. посіб./ за ред. С.А. Макарчука. – Львів: Світ, 1994. 520 с.
10. Історія світової культури. Культурні регіони: навч. посіб. / Л. Т. Левчук [та ін.]. К.: Либідь, 2000.
11. Історія світової та української культури / В. А. Греченко, І. В. Чорний, В. А. Кушнерук, В. А. Режко. К., 2002.
12. Кордон М. В. Українська та зарубіжна культура: курс лекцій / М. В. Кордон. К.: ЦУЛ, 2003.
13. Корженівський А. С., Смоленський В. І. Культурологія: навч. посіб. / А. С. Корженівський, В. І. Смоленський. Кам'янець-Подільський, 2001.
14. Культурологія: навч. посіб. для студентів вищ. навч. закладів I-IV рівнів акредитації / М. С. Кравець [та ін.]; за заг. ред. В. М. Пічі. Львів: Магнолія плюс, 2003.
15. Крип'якевич І. П. Історія української культури / І. П. Крип'якевич. К.: Либідь, 1994.
16. Культурологія: теорія та історія культури: навч. посіб. / за ред. І. І. Тюрменко, О. Д. Горбула. К.: Центр навчальної літератури, 2004.
17. Лепеха Т.В. Українознавство: навч. посіб. / Т. В. Лепеха. К., 2005. 376 с.
18. Лобас В. Х. Українська і зарубіжна культура: навч. посіб. / В. Х. Лобас. К.: МАУП, 2000.
19. Лозко Г.С. Українське народознавство / Г. С. Лозко. К.: Зодіак-ЕКО, 1995. 368 с.
20. Лосев І. В. Історія і теорія світової культури: європейський контекст / І. В. Лосев. К., 1995.
21. Мала енциклопедія етнодержавознавства / НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького; редкол.: Ю.І. Римаренко (відп. ред.) та ін. К.: Довіра: Генеза, 1996. 942 с.

22. Подольська Є. А., Лихвар В. Д., Погорілий Д. Є. Кредитно-модульний курс культурології :навч. посіб. / Є. А. Подольська, В. Д. Лихвар, Д. Є. Погорілий. К.: Центр навчальної літератури, 2006.
23. Полікарпов В. С. Лекції з історії світової культури: навч. посіб. / В. С. Полікарпов. К.: Знання, 2002.
24. Пономарьов А. Етнічність та етнічна історія України: курс лекцій / А. Пономарьов. К., 1997.
25. Пономарьов А. П. Українська етнографія: курс лекцій / А. П. Пономарьов. К: Либідь, 1994. 320 с.: іл.
26. Попович М. Нарис історії культури України / М. Попович. К.: Арттек, 1998.
27. Савчук Б. Українська етнологія / Б. Савчук. – Івано-Франківськ, 2004. 304 с.
28. Семчишин Я. Тисячароків української культури: історичний огляд культурного процесу / Я. Семчишин. Львів, 1993.
29. Тиводар М. Етнологія: посібник / М. Тиводар. – Л.: Світ, 2004. 624 с.
30. Українська етнологія: навч. посіб. / за ред. В. Борисенко. К.: Либідь, 2007. 400 с.
31. Українська культура: історія і сучасність: навч. посіб. / за ред. С. О. Черепанової. Львів: Світ, 1994.
32. Українська та зарубіжна культура: навч. посіб. / М. М. Закович [та ін.]; за ред. М. М. Заковича. К.: Знання, КОО, 2000.
33. Українська та зарубіжна культура: підручник / за ред. В. О. Лозового. Харків, 2005.
34. Українські традиції / упорядкув. та передм. О.В. Ковалевського. Харків: Фоліо, 2003. 573 с.
35. Українці: народні вірування, повір'я, демонологія / упоряд. прим. та біогр. нариси А.П. Пономарьова, Т.В. Косміної, О.О. Боряк; вступ. ст. А.П. Пономарьова; іл. В.І. Гордієнка, К.: Либідь, 1991. 640 с.: іл.
36. Большая иллюстрированная энциклопедия древностей / Д. Гейдова [др.]; пер. с чешск. Б. Б. Михайлова. Прага: Артия, 1980.
37. Гриненко Г. В. Хрестоматия по истории мировой культуры / Г. В. Гриненко. М.: Высшее образование, 2005.
38. Дмитриева Н. П. Краткая история искусств / Н. П. Дмитриева. М., 1991.
39. Корінний М. М., Порапов Г. Г., Шевченко В. Ф. Короткий термінологічний словник з української та зарубіжної культури / М. М. Корінний, Г. Г. Порапов, В. Ф. Шевченко. К., 2002.
40. Культурология. XX век. Энциклопедия. СПб., 1998.– Т. 1-2.
41. Матейко К. Український народний одяг. Етнографічний словник / К. Матейко. К.: Наук. думка, 1996. 196 с.
42. Сравнительное изучение цивилизаций: хрестоматия / сост. Б. С. Трасов. М., 1999.
43. Словник українського сакрального мистецтва / за наук. ред. М. Станкевича. Львів, 2006.
44. Словарь искусств. М., 1996.
45. 100 великих чудес света. М., 1999.
46. Термінологічний словник з культурології. К.: МАУП, 2004.
47. Українськаминувшина: ілюстрований етнографічний довід. К., 1994.
48. Философский энциклопедический словарь. М., 2004.
49. Шкаруба Л. М., Спанатій Л. С. Російсько-український словник художніх термінів: навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів / Л. М. Шкаруба, Л. С. Спанатій. К.: Каравелла, 2004.
50. Энциклопедический словарь по культурологии. М., 1997.

Додаткові:

51. Артюх Л. Українська народна кулінарія / Л. Артюх. К., 1977.
52. Байбурин А. К., Топорков А. К. У истоков этикета. Этнографические очерки / А. К. Байбурин, А. К. Топорков. Л., 1990.
53. Барт Р. Мифология / Р. Барт. М., 1989.
54. Библер В. С. Цивилизация и культура. / В. С. Библер. М., 1993.
55. Богословский М. Парадоксы культуры XX в. / М. Богословский. Харьков, 2000.

56. Болтарович З. Народна медицина українців / З. Болтарович. К., 1990.
57. Боннар А. Греческая цивилизация / А. Боннар. М., 1992. Кн. 1-3.
58. Борзова Е. П. Историямировой культуры: учеб. пособие для вузов / Е. П. Борзова. СПб., 2001.
59. Борисенко В. Весільні обряди та звичаї на Україні / В. Борисенко. К., 1988.
59. Борисенко В. Традиції і життєдіяльністьетносу / В. Борисенко. К., 2000.
60. Булашев Г. Український народ у своїх легендах, релігійнихпоглядах та віруваннях / Г. Булашев. К., 1992.
61. ВазаріДж. Життєписи найславетніших живописців, скульпторів та архітекторів / Дж. Вазарі. К., 1970.
62. Ванслов В. В. Чтотакоеискусство / В. В. Ванслов. М., 1988.
63. Горленко В. Ф. Нариси з історії української етнографії / В. Ф. Горленко. К., 1984.
64. Григорьев В. М. Наука и техника в контексте культуры /В. М. Григорьев. М., 1989.
65. Гриценко Т. Б., Кондратюк А. Ю., Мельничук Т. Ф. Культура в епоху промислового перевороту та соціальних зрушень / Т. Б. Гриценко, А. Ю. Кондратюк, Т. Ф. Мельничук. К.: НАУ, 2006.
66. Гуревич П. С. Культурология: учеб. пособие / П. С. Гуревич. М., 1998.
67. Данилюк А. Б. Українська хата / А. Б. Данилюк. К., 1991.
68. Кара-Васильева Т. Українська сорочка / Т. Кара-Васильева. К, 1997.
69. Культура і побутнаселенняУкраїни / за ред. В.Наулка. К., 1993.
70. Лазарев В. Н. История византийской живописи / В. Н. Лазарев.– М.: Искусство, 1986.
71. Лозинський Й. Українськевесілля / Й. Лозинський. К., 1992.
72. Лосев А. Ф. Философия. Мифология. Культура / А. Ф. Лосев. М., 1991.
73. Любимов Л. Искусство древнего мира / Л. Любимов. М. Л., 1980.
74. Любимов Л. Искусство Западной Европы / Л. Любимов. М. Л., 1976.
75. Любимов Л. Искусство Древней Руси / Л. Любимов. М. Л., 1974.
76. Людина і культура в умовах глобалізації: зб. наук. ст. К., 2003.
77. Макаров А. М. Світло українського бароко / А. М. Макаров. К.: Мистецтво, 1994.
78. Маланюк Є. Нариси з історіїнашоїкультури / Є. Маланюк. К.: Обереги, 1992.
79. Меднікова Г. С. Українська та зарубіжна культура ХХ ст.: навч. посіб. / Г. С. Меднікова. К., 2002.
80. Наулко В. Хто і відколиживе в Україні / В. Наулко. К., 1998.
81. Ніколаєва Т. Історія українського костюма / Т. Ніколаєва. К., 1996.
82. Павленко Ю. В. Історія світової цивілізації: соціокультурний розвиток людства / Ю. В. Павленко. К., 2000.
83. Петров М. К. Язык, знак, культура / М. К. Петров. М., 1991.
84. Півторак Г. Походженняукраїнців, росіян, білорусів та їхмов / Г. Півторак. К.: Академія, 2001.
85. Підлісна Г. Світантичноїкультури / Г. Підлісна. К., 1989.
86. Пошивайло О. Етнографіяукраїнського гончарства / О. Пошивайло. К., 1993.
87. Проскурова С. Історіографіячумацтва: навч.посіб. / С. Проскурова.Кіровоград, 1999.
88. Самойлович В. Українськенароднежитло / В. Самойлович. К., 1972.
89. Скуратівський В. Місяцелік / В. Скуратівський. К., 1993.
90. Соколов Э. В. Культурология: очерки теории культуры / Э. Соколов. М., 1994.
91. Сорокин П. Человек. Цивилизация. Общество / П. Сорокин. М., 1992.
92. Тейлор Э. Первобытная культура / Э. Тейлор. М., 1989.

93. Тищенко О. Історія декоративно-прикладного мистецтва України (XIII – XVIII ст.): навч. посіб. / О. Тищенко. К., 1992.
94. Тойнби А. Постигение истории / А. Тойнби. М., 1995.
95. Удальцова З. В. Византийская культура / З. В. Удальцова. М., 1988.
96. Українознавство: хрестоматія-посібник / за ред. П. Кононенка. У 2-х кн. К., 1996.
97. Українське барокко та європейський контекст / О. Г. Костюк [та ін.]; К.: Наукова думка, 1991.
98. Успенский Б. А. Семиотика искусства / Б. А. Успенский. М., 1985.
99. Феномен української культури: методологічні засади осмислення. К., 1996.
100. Хоменко В. Я. Українська і світова культура: підручник / В. Я. Хоменко. К., 2003.
101. Чорний С. Етнічний склад населення України / С. Чорний. К., 2004.
102. Яковлев Е. Г. Искусство и мировые религии / Е. Г. Яковлев.